

Avropa Siyasi Birliyinin növbəti sammiti hələ başlamadan əvvəl qalmaqallı oldu

İspaniyanın Qranada şəhərində Avropa Siyasi Birliyinin növbəti sammiti işə başlayıb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, bu tədbir onun təşəbbüskarlarının nəzərdə tutduğu formata keçirilən üçüncü forumdur.

Avropa Siyasi Birliyi 2022-ci ildə siyasi və strateji diskussiyalar üçün təsis edilmiş hökumətlərarası təşkilatdır. Layihənin məqsədi bütün Avropa ölkələrinin siyasətlərinin əlaqələndirilməsi platformasını yaratmaq və qitədə təhlükəsizlik, sabitlik və Avropanın inkişafı, xüsusən ötən ilin ortalarında Ukraynada müharibə ilə əlaqədar başlayan dərin enerji böhranından sonra vəziyyətin müzakirəsi üzrə ümumi maraq doğuran məsələlərdə siyasi dialoqa və əməkdaşlığa kömək etməkdir. Avropa Siyasi Birliyinə Aİ-nin üzvü olmayan ölkələr, o cümlədən Böyük Britaniya, Azərbaycan, İspaniya, Ukrayna, Moldova, Türkiyə, Gürcüstan və Ermənistan da daxildir.

Birliyin ilk sammiti 2022-ci ilin oktyabrında Praqada, ikincisi isə cari ilin iyununda Moldovada keçirilib. Bununla bağlı xatırlatmaq lazımdır ki, əvvəl keçirilən hər iki sammitdə Avropa İttifaqına üzv dövlətlərin liderləri ilə yanaşı, həmçinin Türkiyə, Azərbaycan və Ermənistanın rəhbərləri də iştirak ediblər. Bu, Praqada keçirilən sammit zamanı Prezident İlham Əliyev ilə baş nazir Nikol Paşinyan arasında Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin və son dəqiqədə danışıqlar masasına "özünü yetirən" Fransa prezidenti Emmanuel Makronun iştirakı ilə qeyri-rəsmi görüşün baş tutmasına şərait yaratdı. Moldovada isə görüş daha geniş tərkibdə keçirildi və Praqadakı görüş iştirakçıları ilə yanaşı, həmin tədbirdə Almaniyanın Federal Kansleri Olaf Şolts da iştirak etdi.

Yuxarıda bu görüşləri nədən "qeyri-rəsmi" adlandırdıq? Məsələ ondadır ki, Bakı ilə İrəvan arasında danışıqlar prosesinin ənənəvi formatı (yəni dövlət rəhbərləri səviyyəsində) Şarl Mişelin moderatorluq etdiyi Brüssel formatıdır. Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin vasitəçiliyi ilə Moskva və Soçidə keçirilən görüş formatı da mövcuddur. Yüksək səviyyəli görüşlərlə yanaşı, həmçinin iki ölkənin XİN rəhbərlərinin səviyyəsində və "Hacıyev-Qriqoryan" formatında da görüşlər keçirilib. Onlar, xatırladığımız

kimi, Cenevrədə və Vaşinqton/Arliqntonda baş tutub. Bütün bunlar məhz danışıqlar prosesinin formatlarıdır.

Azərbaycan və Ermənistan rəhbərlərinin Avropa Siyasi Birliyi çərçivəsində danışıqlar prosesi formatı Brüssel və Rusiya görüşlərini əvəzləmir və ya onlara heç nə əlavə etmir.

Bu görüşləri rəsmi olmayan politologiya dili ilə "saat əqrəblərinin dəyişdirilməsi" adlandırmaq olar. Rusiya XİN-in başçısı Sergey Lavrov bu yaxınlarda həmin təmasların xarakterizə edilməsi üçün daha bir maraqlı frazadan istifadə etdi - "ayaqüstü görüşlər". Bu fraza jurnalistlərin və diplomatların xoşuna gəldi, dərhal döviyyəyə götürüldü və peşəkar politologiya leksikonuna əlavə edildi.

Bu kontekstdə Avropa Siyasi Birliyi çərçivəsində Praqa və Moldovada keçirilən görüşlər məhz bu təmaslar, yəni "ayaqüstü görüşlər" səviyyəsinə aiddir. Praqadakı birinci görüşdən sonra qeyd etdiyimiz kimi, Fransa prezidenti son dəqiqədə özünü yetirə bildi və sanki bu "uğuru" davam etdirərək artıq formallaşmış Brüssel formatına da əl atmağa çalışdı. Xatırladığımız kimi, ötən ilin noyabrında, yəni dekabrın 7-də Belçika paytaxtında nəzərdə tutulmuş üçtərəfli görüşdən əvvəl xarici qonaqların sualını cavablandıran Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, onun köməkçisi Nikol Paşinyan tərəfindən Şarl Mişellə yanaşı, Makronun da görüşdə nəzərdə tutulmamış iştirakı ilə bağlı şərt irəli sürüb. Həmin vaxt bütün bunlar fransız liderinin milli televiziyanın ekrində çox kəskin bəyanatları və çıxışları silsiləsindən sonra baş vermişdi və bu, rəsmi Bakı və Azərbaycan ictimaiyyəti tərəfindən haqlı narazılıqla qarşılanmışdı. Bu səbəbdən Paşinyanın gözlə-

nilmədən Brüssel formatının davamı, daha doğrusu, Fransa liderinin iştirakı ilə bağlı öz şərtlərini irəli sürməsi, faktiki olaraq, dekabr görüşünün baş tutmaması demək idi. Azərbaycan dövlətinin başçısı da bunu bəyan etdi.

Bakının sərt mövqeyi xarici tərəfdaşları Brüssel formatının dəyişdirilməsindən imtinaya məcbur etdi. Amma məhz həmin vaxt məlum oldu ki, Avropa Siyasi Birliyi çərçivəsində görüşlər bir daha olmayacaq, onlar danışıqlar prosesi formatı səviyyəsinə "çatmayacaq". Ən yaxşı halda onlar kəmiyyət dəyişikliyi, yəni Olaf Şoltsun iştirakının əlavə edilməsi ilə kifayətlənə bilərlər. Beləliklə, "ayaqüstü saatların dəyişdirilməsi" də əvvəlki səviyyədə qaldı.

Moldovadan sonra - artıq cari ilin iyununda Brüsseldə danışıqlar prosesinin "xilas edilmiş" üçtərəfli formatında daha bir görüş oldu. Ondən sonra növbəti "saatların dəyişdirilməsi" müəyyən olundu, bu, Avropa Siyasi Birliyi sammiti çərçivəsində Qranadada baş tutmalı idi.

Məhz burada ən maraqlı hadisə baş verdi. Bir sıra özəl mətbuat orqanlarında rəsmi Bakının bir və ya bir neçə dövlətin Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin qeyri-rəsmi görüşündə Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın iştirakı ilə bağlı mövqeyi səbəbindən sammitin işində iştirak etməkdən imtina etməsi barədə xəbərlər yayıldı. Məsələ burasındadır ki, Bakı Praqa və Moldovadan əvvəl vasitəçilərin tərkibinə Makronun, sonra isə Şoltsun əlavə edilməsi ilə bağlı heç bir xüsusəti etiraz etməmişdi, bu səbəbdən ədalətli olaraq ehtimal etmək olar ki, indi dövlətimizin ən azı iştirakçıların tərkibinin genişləndirilməsi üçün öz namizədini irəli sürməyə mənəvi haqqı vardır. Bu namizəd bizim əbədi dos-

tumuz, Prezident İlham Əliyevin qardaş deyərək müraciət etdiyi Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğandır. Lakin danışıqlar masası arxasında özlərinə yer etmiş başqalarının birdən-birə buna etiraz etməsi Bakı üçün ayrı seçim yolu qoymayıb və bugünkü görüşdən imtina etmək zərurəti yaranıb.

Əgər bu informasiya həqiqətə uyğundursa və öz təsdiqini taparsa, onda Bakının qərarı tək cəmiyyət baxımından deyil, həm də alqışlara layiq mətanət baxımından da düzgündür. Azərbaycan xalqı dostluğun qədrini bilir və qardaşlığın nə olduğunu başa düşür. Türkiyə və Azərbaycan bir millət və iki dövlət olaraq, öz siyasətini də birlikdə həyata keçirir. Bu, həmişə belə olacaq.

İlk dəfədir ki, iki qardaş dövlətin liderləri Avropa Siyasi Birliyinin sammitində iştirak etmirlər. Görünən odur ki, bu sammit hələ başlamadan əvvəl qalmaqla səbəb olub.

Azərbaycan qalib dövlətdir və məğlub ölkə, habelə onun havadarları bizim qarşımızda şərt qoya bilməzlər. Çoxdan yetişən və imzalanması mümkün olan sülh sazişini isə Avropa Siyasi Birliyinin köməyi olmadan da imzalamaq olar.

P.S. Bu məqalə dərc olunan vaxt Bakının sammitin işində iştirakı ilə bağlı mümkün səbəblər haqqında rəsmi təsdiq daxil oldu. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev özünün "X" mikrobloqunda rəsmi Bakın Mişel-Əliyev-Paşinyanın iştirakı ilə danışıqlar prosesinin üçtərəfli "Brüssel" formatını dəstəklədiyini və Türkiyənin Qranadada nəzərdə tutulan görüşdə iştirakına qarşı çıxan Fransanın mövqeyini pislədiyini yazıb.